

3. Іщенко Т. В. Розслідування домашнього насильства. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 81, 2021, с. 112–130.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Зінсу О. І. Домашнє насильство (ст. 126-1 КК України): деякі проблемні питання кримінально-правової кваліфікації. 2022, с. 36–42.
6. Стамбульська конвенція (Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству), ратифікована Верховною Радою України 20.06.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
7. Кириченко Т. С. Проблеми правового регулювання гендерного насильства в Україні та зарубіжних країнах. 2023, с. 59–63.
8. Куравська Н. Гендерні стереотипи як джерело гендерної дискримінації та сексизму. Збірник наукових праць: психологія, 22, 2018, с. 57–60.
9. Підгородинський В. М. Злочини проти честі та гідності особи (теоретично порівняльно-правове дослідження). 2020, с. 92–99.
10. Постанова Верховного Суду у справі № 557/356/23 від 21.11.2024. URL: <https://share.google/wU8nlzWiEXvVenlGR>
11. Щирба М. Ю. Заходи протидії формам домашнього насильства: вітчизняний досвід. Scientific notes of Lviv University of Business and Law, 41, 2024, с. 481–486.

*Куліченко Борис Олександрович, студент 1 курсу 5 потоку 18 групи Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: Мазур В.В., доцент кафедри цивільного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук, доцент*

КОМПЛЕКСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНОМУ НАСИЛЬСТВУ: МІЖНАРОДНИЙ, НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЦИФРОВИЙ ВИМІРИ

За даними ООН, щонайменше 1 із 3 жінок у світі зазнавала фізичного або сексуального насильства протягом життя [1]. В Україні щороку фіксуються десятки тисяч звернень щодо домашнього та гендерного насильства, і ця цифра відображає лише частину реальних випадків [2]. Проблема дійсно масштабна, досліджуючи джерела, можна зрозуміти, що хоча в Україні є певні законодавчі напрацювання, але їх недостатньо.

Через гучні жакливі події, як війна та інші форс-мажори, увага від гендерного насильства зменшується, але воно саме не зникає. Практика показала, що традиційні інструменти часто не здатні протистояти багатьом інформаційним атакам, насамперед російським наративам (Гібридна війна). Аргумент полягає в тому, що два – український та російський – дискурси про гендер, сексуальність та війна мають сенс на тлі Європи та її гегемонних дискурсів про гендер та є взаємно

конститутивними, підживлюючи один одного та посилюючи свої розбіжності. Конструювання елітних наративів можна розглядати як циклічний процес постійно зростаючої присутності емансипаторських елементів в Україні та дедалі вираженішої неотрадиціоналістської реакції в росії. У цьому процесі Європа все частіше уявляється Україною як ліберальне місце, що протистоїть «неліберальному Сходу» (Ширініан), тоді як Європа уявляється росією як «збочена» (Романец). Ці дискурси мають реальні наслідки, оскільки російський неліберальний гендерний порядок виправдовує та веде справжню гендерну війну проти України. Таким чином, російське вторгнення в Україну стає оскарженням гендерного порядку, де гендер перетворюється на центральне поле битви як у переносному, так і в буквальному сенсі цього слова [3]. Ми бачимо що ЄС підтримує нас в цьому напрямку. Тому, знаючи, що в них більший досвід, Україна має змогу співпрацювати за для гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, зокрема Стамбульською конвенцією, щоб ще краще впровадити новітні механізми захисту постраждалих у цифровому середовищі.

Окремим напрямом інтеграції є використання мобільних застосунків для фізичної безпеки жінок. Використання застосунка «WhiteRibbonUA» демонструє, як цифровізація допомагає в захисті жінок, а саме: функція прихованого виклику Національної поліції та фіксації доказів насильства значно підвищує ефективність реагування правоохоронних органів [4, с. 112]. Але цифрові інструменти можуть слугувати і для насильства, а саме створюють ефект «постійної присутності» кривдника, що призводить до тяжких психологічних розладів у жертви. Кіберсталкінг, доксінг та онлайн-харасмент завдають не меншої шкоди, ніж фізичне насильство. Наприклад, у 2018 році «Ла Страда-Україна» отримала 100 дзвінків потерпілих від сталкінгу, а також упродовж двох останніх років зростає кількість звернень до Національної дитячої гарячої лінії від підлітків, які зазнали кібернасильства. Враховуючи таку статистику, необхідно також зауважити, що вона не повністю відображає реальний стан цієї проблеми, адже така категорія правопорушень часто залишається латентною з огляду на можливі психоемоційні травми потерпілих (стресові розлади, параної, що провокують замкненість у собі, тощо) [5].

Багато інструментів допомоги (сайти, чат-боти поліції) не адаптовані для людей з вадами зору чи слуху. Національні механізми захисту мають включати обов'язкову адаптацію цифрових сервісів (наприклад, додатків SOS). Україна ратифікувала цю Конвенцію, яка зобов'язує держави-учасниці вживати всіх належних заходів для забезпечення повного й рівного здійснення особами з інвалідністю всіх прав і свобод людини, зокрема доступу до інформації та зв'язку, а також до інфраструктури та послуг, відкритих або наданих для громадськості. Підтверджуючи загальність, неподільність, взаємозалежність і взаємопов'язаність усіх прав людини й основоположних свобод, а також необхідність гарантувати особам з інвалідністю повне користування ними без дискримінації [6].

На жаль внутрішньо переміщені особи (ВПО) в Україні це одна з найактуальніших груп. Тому наша держава та партнери всіляко намагається допомогти їм. Але в контексті гендеру, тут варто сказати, що втрата документів часто робить жінку-ВПО фактично «безправною» перед кривдником. Цифровізація

державних послуг (е-Документи, онлайн-реєстрація ВПО) повертає суб'єктність жертві, дозволяючи їй отримати юридичну та матеріальну допомогу незалежно від місця перебування та наявності паперових архівів. Для більших досягнень в цій сфері потрібно більше співпрацювати з країнами де наші ВПО. Мета «Цифрової Європи» – пришвидшити відновлення економіки та цифрову трансформацію. Участь у Програмі наблизить Україну до Єдиного цифрового ринку ЄС. Загальний фонд Програми «Цифрова Європа» становить 7,5 млрд євро. На фінансування проектів за вказаними та доступними для України напрямками Програми передбачено близько 6 млрд євро. Їх виділятимуть протягом 7 років [7].

Оскільки Україна та більшість країн ЄС є сторонами Конвенції, ми в теорії маємо право надіслати запит у європейських партнерів (наприклад, Польщі чи Франції) проведення слідчих дій на їхній території, якщо сервер або кривдник знаходяться там. Це не знищує, але зменшує бюрократію. «Сторони забезпечують доступ постраждалих до послуг психосоціальної допомоги...»[8.ст.20].

Безперечно, на це потрібен час, але це факт, що Україна потребує допомоги Європи, щоб перекодувати суспільну свідомість. Потрібно перейти від радянської моделі замовчування проблем до європейської моделі відкритого діалогу та захисту прав людини. Проте, без інформаційної підтримки навіть найкращі закони залишаться лише на папері. Україна досягла значних успіхів у питаннях гендерної рівності, особливо після 2014 року, коли було підписано Угоду про асоціацію з ЄС. Це стало каталізатором багатьох змін: скасовано перелік заборонених професій для жінок (2017), ратифіковано Конвенцію про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, відому як «Стамбульська конвенція » (2022), досягнути значного прогресу у питаннях гендерної рівності у секторах безпеки, оборони та освіти [9, с. 203]. Тому причини криються не лише у правовій площині, але й у соціальних стереотипах, толерантності до насильства та недостатній обізнаності населення. Ефективна допомога постраждалим в сучасності – це цифровий формат, що дозволяє надавати конфіденційну допомогу найбільш вразливим групам жінок, і вона можлива, коли існує поєднання правового захисту з психологічною реабілітацією. Держава повинна розробити спеціальні механізми захисту від гендерно орієнтованих інформаційних атак (доксингу, діпфейків), спрямованих проти жінок-військових та волонтерок, розглядаючи ці дії не лише як втручання у приватне життя, але і як певний елемент ведення війни, для якого потрібна посилена кримінальна відповідальність.

Список використаних джерел

1. World Health Organization. Violence against women. URL: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 8.11.2025).
2. Слово і Діло. Скільки випадків домашнього насильства фіксують в Україні. Слово і Діло, 26 червня 2024. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/06/26/infografika/suspilstvo/skilky-vypadkiv-domashnoho-nasylstva-fiksuyut-ukrayini> (дата звернення: 11.11.2025).

3. Kratochvíl P., O'Sullivan M. A. War like no other: Russia's invasion of Ukraine as a war on gender order. *European Security*. Vol. 32, No. 3. 2023. P. 347–366. URL: <https://doi.org/10.1080/09662839.2023.2236951> (дата звернення: 15.11.2025).
4. Цифрові інструменти протидії домашньому насильству: аналітичний огляд. За заг. ред. К. Б. Левченко. Київ: ГО «Ла Страда-Україна», 2024. 156 с.
5. Турчин Софія. Переслідування в мережі Інтернет: поняття, практика застосування, прогалини законодавства. *Jurfem*. URL: <https://jurfem.com.ua/peresliruvannya-v-interneti-ponyattya-praktyka-zastosuvannya-prohalyny/> (дата звернення: 15.11.2025).
6. Про права осіб з інвалідністю: Конвенція ООН від 13.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text Законодавство України Дата звернення: 16.11.2025.
7. Міністерство цифрової трансформації України. Україна долучилася до Програми «Цифрова Європа»: що це означає? *TheDigital.gov.ua*, 05 вересня 2022. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/ukraina-doluchilasya-do-programi-tsifrova-evropa-shcho-tse-oznachae> (дата звернення: 17.11.2025).
8. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. Конвенція Ради Європи від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення 18.11.2025 р.).
9. Strelnyk O. Чи відбувається консервативний гендерний поворот в охопленому війною суспільстві? Українське суспільство в умовах війни. Київ: Інститут соціології НАН України, 2024. С. 197219. URL: https://www.researchgate.net/publication/387021283_Ci_vidbuvaetsa_konservativnij_gendernij_povorot_v_ohoplenomu_vijnou_suspilstvi_Is_a_conservative_gender_turn_taking_place_in_a_war-torn_society (дата звернення: 11.11.2025).

Кучер Віталій Орестович, завідувач кафедри загальноправових дисциплін факультету № 1 (з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України) Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРИНЦИП ДОБРОВІЛЬНОСТІ ШЛЮБУ В СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Укладення шлюбу має відповідати вимогам, передбаченим сімейним законодавством. Їх порушення або недодержання має наслідком його не чинність або можливість визнання шлюбу недійсним судом.

Однією з таких вимог є добровільність шлюбу. В. Ткаченко зауважує, що до однієї із передумов реалізації права на шлюб потрібно зарахувати добровільність або повну та вільну згоду обох сторін на укладення шлюбу [1, с. 284].

Відповідно до ст. 24 Сімейного кодексу України Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. Примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається.